

ПОДАТКОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

Анотація: У статті проаналізовано сучасний стан спрощеної системи оподаткування в Україні, на якій наразі працює близько 2 мільйонів суб'єктів господарювання. Розглянуто правові засади звільнення платників єдиного податку від нарахування ПДВ згідно з нормами Податкового кодексу України. Особливу увагу приділено законодавчим ініціативам щодо обов'язкової реєстрації платників єдиного податку платниками ПДВ з 2027 року в межах гармонізації з Директивами ЄС.

Ключові слова: воєнний стан; господарська діяльність; суб'єкт господарювання; законодавчі ініціативи; фізичні особи-підприємці; податкові пільги; правове регулювання; зміни в оподаткуванні.

Abstract: The article analyzes the current state of the simplified taxation system in Ukraine, which currently numbers approximately 2 million business entities. It examines the legal framework for exempting unified tax payers from VAT in accordance with the provisions of the Tax Code of Ukraine. Particular attention is paid to legislative initiatives regarding the mandatory VAT registration for unified tax payers starting from 2027, as part of the harmonization with EU Directives.

Keywords: martial state; economic activity; business entity; legislative initiatives; individual entrepreneurs; tax benefits; legal regulation; changes in taxation.

Рішення Європейської ради від червня 2022 року не лише відкрило Україні двері до ЄС, а й чітко окреслило правила гри: шлях до членства не буде автоматичним. У Висновках Європейської ради від 23–24 червня 2022 року, якими було офіційно схвалено рух України до членства в ЄС, наголошується на індивідуальному підході до розширення. Зокрема, темпи інтеграції кожної держави-кандидата визначатимуться рівнем відповідності Копенгагенським критеріям («принцип власних заслуг»), за умови, що сам Союз буде організаційно та ресурсно готовим до чергової хвилі розширення, не втрачаючи темпів внутрішнього розвитку [1].

Принцип «власних заслуг» є ключовим фільтром у процесі розширення ЄС. Він означає, що жодна країна не може вступити до союзу автоматично. Кожна держава рухається за власним графіком, який прямо залежить від швидкості та якості впровадження європейських регламентів у власне національне законодавство.

Одним із фундаментальних блоків європейського права є *Acquis Communautaire* у сфері оподаткування. Адже Європейський Союз побудований на принципі вільної конкуренції та єдиного ринку, що вимагає однакових правил гри для всіх суб'єктів господарювання.

На даний час в Україні налічується близько 2 мільйонів суб'єктів господарювання, котрі знаходяться на спрощеній системі оподаткування, яка передбачає особливий (спрощений) механізм оподаткування та умови ведення обліку.

Пунктом 297.1 статті 297 Податкового кодексу України передбачено звільнення платників єдиного податку від обов'язку нарахування та сплати податку на додану вартість (ПДВ) [2]. Разом з тим, обов'язковій реєстрації платником ПДВ підлягають усі суб'єкти господарювання, якщо їх дохід від господарської діяльності перевищує 1 мільйон гривень за останні 12 календарних місяців, за виключенням платників єдиного податку I, II та III груп (за ставкою 5%) [2].

Отже, станом на сьогодні фізичні особи-підприємці - платники податків на спрощеній системі оподаткування I, II та III груп (за ставкою 5%) звільнені від обов'язку реєстрації платником ПДВ, навіть якщо їхній дохід перевищує 1 млн грн, але залишається в межах лімітів їхньої групи. Проте, на вимогу МВФ та євроінтеграційних зобов'язань України, 18 грудня 2025 року Мінфін оприлюднив законопроект «Про внесення змін до Податкового

кодексу України щодо реєстрації платників єдиного податку платниками податку на додану вартість» (далі – законопроект), яким передбачено запровадження з 1 січня 2027 року обов'язкової ПДВ-реєстрації для переважної більшості платників єдиного податку [3]. Такі зміни стосуватимуться як юридичних, так і фізичних осіб, за виключенням електронних резидентів.

Велика кількість представників бізнес-асоціацій та громадських об'єднань висловилися проти подібних нововведень, аргументуючи це тим, що з прийняттям проекту Закону збільшиться пряме навантаження для фізичних осіб-підприємців більше ніж у 3 рази, адже виникне необхідність прийняття у штат кваліфікованого бухгалтера (оскільки ПДВ складний в адмініструванні та потребує чіткого щоденного відстеження господарських операцій з контролем оформлення первинних документів, реєстрацією податкових накладних), відповідно зростуть адміністративні витрати на персонал.

Тому результатом таких змін, на їх думку, будуть масові припинення діяльності фізичних осіб-підприємців, звільнення найманих працівників та зростання тінізації економіки. Беручи до уваги те, що український бізнес функціонує в умовах воєнного стану, постійних обстрілів та енергетичної нестабільності, що зумовлює значні додаткові витрати, представники малого підприємництва вважають такі законодавчі зміни неприпустимими. Соціальні потрясіння та руйнування інфраструктури вже створили велике навантаження на суб'єктів господарювання, тому впровадження нових податкових зобов'язань сприймається як надмірний тиск.

Мінфін наголошує на тому, що відповідні зміни вступлять у силу лише з 2027 року, а тому бізнес матиме достатньо часу для адаптації своєї діяльності до нових умов. Крім того, впровадження обов'язкової реєстрації ФОП - платників єдиного податку платниками ПДВ є кроком в імplementації Україною Директиви Ради ЄС 2006/112/ЄС.

Відповідно до положень статті 281 Директиви Ради 2006/112/ЄС, країнам-членам Євросоюзу надано право самостійно встановлювати граничний обсяг доходу, після досягнення якого реєстрація платником ПДВ стає обов'язковою.

Розглянувши європейську практику щодо норм обов'язкової реєстрації платником ПДВ, можна зробити висновок, що такій реєстрації підлягають усі без виключення платники у разі досягнення граничних обсягів, тобто відсутні виключення для платників, які застосовують спрощену систему оподаткування.

Якщо суб'єкт господарювання в ЄС продає товари споживачам в іншій країні ЄС, реєстрація платника ПДВ може бути ініційована, щойно його продажі перевищать річний поріг дистанційного продажу. Згідно з чинними правилами ЄС, цей поріг узгоджено на рівні 10 000 євро в усіх державах-членах ЄС [5]. Після перевищення такі платники зобов'язані зареєструватися та нарахувати ПДВ за ставкою, що застосовується в країні покупця. Наприклад, якщо фізична особа-підприємець керує інтернет-магазином і продає товари клієнтам у Франції, Іспанії та Німеччині, його сукупний обсяг продажів у ці країни має залишатися нижчим за 10 000 євро, щоб уникнути необхідності реєстрації [5].

Окрім транскордонних порогів, підприємства, які працюють всередині країни ЄС, повинні враховувати місцеві пороги реєстрації платника ПДВ. Ці пороги значно відрізняються залежно від країни. Наприклад, в Італії поріг становить 85 000 євро, у Польщі – 240 000 злотих, тоді як у деяких інших країнах він може бути від 0 (нуля) євро, що вимагає негайної реєстрації з першого продажу [5].

Договір про заснування Європейського Союзу прямо обмежує можливість звільнення від сплати податків на споживання, якщо вони не пов'язані з експортом. Оскільки застосований в Україні єдиний податок передбачає можливість саме такого звільнення (ПДВ, акцизний податок), цей режим оподаткування може розглядатися в Європейському Союзі як дискримінаційний і такий, що порушує правила конкуренції [4].

Обов'язковість реєстрації платником ПДВ суб'єктами господарювання у країнах ЄС обумовлена лише досягненням граничного обсягу доходу та не залежить від обраної системи оподаткування. Проте варто зауважити, що Україна наразі перебуває в інакших економічних умовах, аніж країни ЄС, а тому будь-яке збільшення податків може призвести до значних негативних економічних наслідків.

Між представниками бізнесу та експертного середовища тривають відповідні перемовини, щодо розміру порогу обов'язкової реєстрації платником податку на додану вартість в межах, встановлених Директивою Ради 2006/112/ЄС (у розмірі 85 тис. євро). Та як вказує Мінфін, зміни щодо обов'язкової реєстрації платниками податку на додану вартість платників єдиного податку не будуть стосуватися більшості фізичних осіб - підприємців.

Незважаючи на те, що Державна регуляторна служба не підтримала проект Закону через відсутність доказів його доцільності та розрахунку регуляторного впливу, Міністерство фінансів не відмовляється від впровадження даних змін та здійснює доопрацювання проекту Закону, тому норми ПКУ щодо обов'язкової реєстрації даної категорії суб'єктів платниками ПДВ швидше за все будуть прийняті і це лише питання часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions : Note EUCO 24/22. Brussels, 2022. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-24-2022-INIT/en/pdf> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.03.2026).
3. ПДВ для ФОП з 2027 року: вимога МВФ, позиція Мінфіну та спротив бізнесу. *Темінар*. URL: <https://7eminar.ua/news/16882-pdv-dlya-fop-z-2027-roku-vimoga-mvf-poziciya-minfinu> (дата звернення: 10.03.2026).
4. Левін В. І. Транспарентність оподаткування малого і середнього бізнесу в контексті євроінтеграційного вектору розвитку України. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 1. С. 138–149. URL: https://npndfi.org.ua/docs/NP_15_01_138_uk.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
5. Common Triggers for VAT Registration in the EU. *Taxually*. URL: <https://www.taxually.com/blog/9-common-triggers-for-vat-registration-in-the-eu> (дата звернення: 10.03.2026).

Волощенко Віталій Іванович, здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет», Київ, e-mail: vitalii.voloshchenko@e-u.edu.ua

Voloshchenko Vitalii I., PhD Student (Third Cycle of Higher Education), Private Higher Education Establishment "European University", Kyiv, e-mail: vitalii.voloshchenko@e-u.edu.ua.

